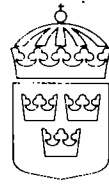

Jordbruksutskottets betänkande

1986/87:4

om djurskyddslagstiftningen m.m.

JoU
1986/87:4

Sammanfattning

Utskottet behandlar i detta betänkande ett antal motionsyrkanden om ändringar i djurskyddslagstiftningen, syftande till bl. a. bättre förhållanden för djuren i animalieproduktionen. Vidare behandlas motioner om inrättande av ett ämbete som djurombudsman och om dispens från förbudet mot s. k. koscherslakt.

Motionerna avstyrks, i flertalet fall med hänvisning till att man i jordbruksdepartementet arbetar på en översyn av djurskyddslagen. Utskottet framhåller emellertid att frågan om biologiskt anpassade uppfödningssystem blivit föremål för ökad uppmärksamhet i flera sammanhang.

Till betänkandet har fogats ett särskilt yttrande (m).

Motioner

Motion 1985/86:Jo504 av Ingrid Andersson och Mats O Karlsson (s), vari yrkas såvitt nu är i fråga (yrkande 3) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en ny djurskyddslag bör innehålla en etisk portalparagraf.

Motion 1985/86:Jo507 av Sven-Gösta Signell m.fl. (s), vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ökade befogenheter att ingripa vid vanvård av djur.

Motion 1985/86:Jo513 av Ingegerd Anderlund och Lennart Pettersson (s), vari yrkas såvitt nu är i fråga (yrkande 1) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en ny djurskyddslag snarast föreläggs riksdagen med krav på ökad hänsyn till djurens biologiska behov vid djurhållningen.

Motion 1985/86:Jo517 av Birgitta Hambræus m.fl. (c), vari yrkas att riksdagen beslutar inrätta ett ämbete som djurombudsman.

Motion 1985/86:Jo518 av Kerstin Gellerman m. fl. (fp), vari yrkas såvitt nu är i fråga (yrkandena 2–3)

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av översyn av djurskyddslagen beträffande ny teknik i djurhållningen.

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behov av översyn av djurskyddslagen beträffande ansvarig vid vanvård av djur.

Motion 1985/86:Jo523 av Lars Leijonborg och Kerstin Ekman (fp), vari yrkas att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag till sådant tillägg till lagen (1937:313) angående slakt av husdjur att det genom dispens från lagen skall vara tillåtet med koscherslakt.

Motion 1985/86:Jo526 av Sven Munke (m), vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om ändring av djurskyddslagen för att förbättra djurskyddet i landet.

Motion 1985/86:Jo610 av Alf Svensson (c), vari yrkas såvitt nu är i fråga (yrkandena 1, 3–4)

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att skolans undervisning i väsentligt högre grad inriktas på etisk fostran, så att vård och skötsel av allt levande blir en självklarhet,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att lantbruksstyrelsen uppmanar veterinärer, husdjurskonsulenter och lantbrukslärare att som rådgivare verka för att animalieproduktionen inriktas på djurvänligare metoder,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att lantbruksstyrelsen får utarbeta direktiv för djuruppfödningen så att djurens beteendemässiga krav bättre uppfylls. Därigenom skall stress, sjukdomar och andra skador till väsentlig del kunna undvikas. Tillgång på ljus, frisk luft, rent vatten och rejält utrymme måste garanteras.

Utskottet

I detta betänkande behandlas ett antal motioner om djurskyddslagstiftningen m.m. Motionerna tar upp frågor om animalieproduktionen och om möjligheterna att ingripa mot vanvård av djur. I en av motionerna behandlas vidare rätten för anhängare av de judiska och islamiska religionerna att utföra s. k. koscherslakt.

Frågor om animalieproduktionen m.m.

I motion Jo504 av Ingrid Andersson och Mats O Karlsson (s) diskuteras olika frågor kring livsmedelsproduktion och matkvalitet. Motionärerna understryker bl. a. att djurhållningen måste anpassas till sundare uppfödningsformer och utformas så att konsumenternas förtroende för produktion och kvalitet kan återupprättas. Huvuddelen av motionen har behandlats tidigare (JoU 1985/86:13 och 24). I den del som nu är aktuell (yrkande 3) anför motionärerna att djurskyddslagen bör innehålla en "etisk portalparagraf" som bl. a. skulle motverka en ovärdig och kränkande behandling av våra husdjur.

I motion Jo513 av Ingegerd Anderlund och Lennart Pettersson (s) redovisas utförligt hur de ökade lönsamhetskraven och jordbrukets ökade mekanisering påverkat djurens situation. Det gäller framför allt svin, nötkreatur och fjäderfä. Flera exempel ges på hur sjukdomsfrekvensen ökat och hur djurens naturliga beteende rubbats, delvis som en följd av moderna och högrationella driftsformer. Även vid transport och slakt utsätts djuren för en mängd stressfaktorer. Enligt motionen är det hög tid att det blir en annan och bättre djurhållning i de s. k. djurfabrikerna, och för detta behövs en ny djurskyddslag som bl. a. ställer krav på ökad hänsyn till djurens biologiska behov i djurhållningen.

I motion Jo518 av Kerstin Gellerman m. fl. (fp) erinras om "avslöjandena" under år 1985 om vissa missförhållanden inom animaliebranschen, bl. a. rapporterna om inblandning av kadaver i köttfodermjöl. I likhet med motion Jo513 kritiserar motionärerna de moderna och högt uppdrivna driftsformer i animalieproduktionen. I de delar som nu är aktuella för behandling (yrkande 2) förordas en översyn av djurskyddslagen som bl. a. bör utrymma i att ny teknik i djurhållningen förprövas från djurskyddssynpunkt.

I motion Jo610 av Alf Svensson (c) anförs att utvecklingen mot större enheter och rent fabriksmässig djurhållning och produktion inte kan få fortsätta. När djuren reduceras till "kuggar" i en produktionsapparat har respekten för det skapade nått en sådan bottennivå att åtgärder måste vidtas. Motionen utmynnar i ett yrkande att skolans undervisning i hög grad inriktas på etisk fostran så att vård och skötsel av allt levande blir en självklarhet (yrkande 1). Vidare yrkas (yrkandena 3-4) att lantbruksstyrelsen uppmanar veterinärer, husdjurskonsulenter och lantbrukslärare att verka för att animalieproduktionen inriktas på djurvänligare metoder. Lantbruksstyrelsen bör enligt motionen utarbeta direktiv för djurhållning som innebär att djurens beteendemässiga krav tillgodoses, att stress och sjukdomar m. m. motverkas samt att tillgång på ljus, frisk luft, rent vatten och rejält utrymme garanteras.

Utskottets överväganden

Utskottet har vid ett flertal tillfällen under senare år understrukit det angelägna i att produktionsmetoderna i djurhållningen kan utformas med beaktande av djurens naturliga behov och beteende. Hithörande frågor diskuterades t. ex. i samband med att riksdagen beslutade om en ny foderlag, som bl. a. innebar förbud mot användning i tillväxtbefrämjande syfte av fodertillsatser som innehåller antibiotika eller andra kemoterapeutiska medel. Lagen trädde i kraft den 1 januari 1986, med vissa övergångsbestämmelser av hänsyn till näringslivet (JoU 1984/85:29). Enligt de nya bestämmelserna får antibiotika användas endast efter veterinär förskrivning. Utskottet utgår från att lantbruksstyrelsen följer effekterna av den nya lagen, bl. a. i vad avser den totala förbrukningen av antibiotika. Enligt utskottets bedömning torde lagen bidra till att det efter hand ställs allt större krav på djurhållningen i fråga om mera biologiskt anpassade produktionsmetoder.

I samband med behandlingen av närliggande motionsyrkanden under våren 1986 anförde utskottet bl. a. följande (JoU 1985/86:24 s. 42 f.).

Vad särskilt beträffar motionerna om vissa missförhållanden i animalieproduktionen vill utskottet framhålla att utskottet i viss mån instämmer i den kritik som framförs härvidlag.

De senaste decenniernas ökade kunskaper om djurens produktionsförmåga har lett till en kraftigt ökad effektivitet i animalieproduktionen. I takt med biologiska framsteg och genetiska möjligheter har de tekniska lösningarna utvecklats och förfinats i djurstallarna. Parallellt med kraven på ökad rationalisering och lönsamhet har en följd av denna utveckling varit att intensiv djuruppfödning premierats framför mera extensiva djurhållningsmetoder. Besättningarnas storlek har ökat. Framför allt inom produktionen av fläsk och ägg och uppfödningen av köttdjur har storleksrationaliseringen gått mycket långt. Trots ökade kunskaper om de olika djurslagens krav på inhysningsformer har man inte i tillräckligt hög grad beaktat djurens naturliga beteende vid utformningen av produktionsmetoder. Denna utveckling har medfört problem från djurhälsosynpunkt. Produktionssjukdomarna hos djuren förorsakar stort lidande och föranleder risker för nedsättning av kvaliteten på livsmedelsråvarorna. Härtill kommer betydande kostnader för produktionsbortfall. Fortfarande är dock sambanden mellan djurhälsa, livsmedelskvalitet och produktionsformer inte tillräckligt utforskade för att några bestämda slutsatser skall kunna dras angående t. ex. för- och nackdelar med större resp. mindre djurantal i besättningarna.

Riksdagen har mot angivna bakgrund nyligen beslutat förstärka forskningen på förevarande område i enlighet med förslagen i proposition 1985/86:74 (se JoU 1985/86:13).

I samband med en hearing med professor Ingemar Månsson, skogs- och jordbrukets forskningsråd, har utskottet informerats om aktuella forskningsprojekt rörande djurens levnadsbetingelser i animalieproduktionen m. m.

I detta sammanhang bör också nämnas att Lantbrukarnas riksförbund, Landsorganisationen och Kooperativa förbundet inlett ett samarbete för att öka matens kvalitet. Samarbetet kommer, enligt vad utskottet erfarit, att omfatta bl. a. prissättning och matkvalitet, distribution, lokal upphandling, utbildning om mat och kvalitet m. m.

I anslutning till de nu aktuella motionerna bör vidare nämnas att riksdagen under våren 1986 hos regeringen hemställt om förslag till märkning och kvalitetsbetalning som främjar en bättre miljö för djuren och samtidigt bidrar till en högre kvalitet på produkterna och bättre produktinformation för konsumenterna (JoU 1985/86:24, rskr. 344).

Av det anförda framgår att förhållandena i animalieproduktionen är föremål för uppmärksamhet i olika sammanhang. Vad särskilt gäller lagstiftningens utformning vill utskottet fästa uppmärksamheten på att en totalöversyn av djurskyddslagen för närvarande pågår i regeringskansliet. Arbetet måste i viss utsträckning samordnas med behandlingen av djurförsöksutredningens betänkande Ds Jo 1986:3 Etisk prövning av djurförsök, som för närvarande remissbehandlas. Remisstiden utgår den 31 oktober 1986. Utskottet förutsätter att översynsarbetet resulterar i bl. a. förslag till sådana ändringar i djurskyddslagstiftningen som är motiverade med hänsyn till de ökande kraven på biologiskt anpassade uppfödningsformer.

Vad utskottet anförut bör till stor del kunna tillgodose syftet med motionerna Jo504 yrkande 3, Jo513 yrkande 1, Jo518 yrkande 2 och Jo610 yrkandena 3 och 4.

I anslutning till den sist nämnda motionen, som främst berör lantbrukssty-

relsens uppgifter i djurskyddsarbetet, kan tilläggas att motionen får anses delvis tillgodosedd genom de regler som gäller i fråga om lantbruksstyrelsens ansvar som högsta tillsynsmyndighet på förevarande område. Styrelsen utfärdar t. ex. fortlöpande råd och föreskrifter om djurhållning, djurskyddstillsyn m. m.

Enligt yrkande 1 i motion Jo610 bör skolans undervisning inriktas på etisk fostran så att vård och skötsel av allt levande blir en självklarhet.

Utskottet vill fästa uppmärksamheten på att utbildningsutskottet behandlade ett närliggande motionsyrkande under riksmötet 1985/86 (UbU 1985/86:1) och därvid anförde bl. a.:

Utskottet erinrar om att enligt Lgr 80 (s. 114–115) skall eleverna i undervisningen i naturorienterande ämnen "lära känna vanliga växter och djur och få perspektiv på hur olika former av liv utvecklas på jorden. Vidare skall eleverna få kunskap om hur naturen fungerar, vanliga naturtypers uppbyggnad samt hur människan tidigare och i dag påverkar naturmiljön. Undervisningen skall visa hur kunskap om naturmiljön kan användas i samhällsarbetet, göra eleverna medvetna om människans ansvar för sin och kommande generationers livsmiljö och väcka deras respekt för allt levande". Utskottet utgår från att skolan undervisar eleverna om djurens behov och livsvillkor samt verkar för en ansvarsfull inställning till djur. Riksdagen bör enligt utskottets mening inte göra något särskilt uttalande i frågan, varför motionerna 1984/85:307 i denna del och 1984/85:518 yrkande 1 bör avslås.

Jordbruksutskottet föreslår, med hänvisning till vad utbildningsutskottet anfört, att motion Jo610 yrkande 1 lämnas utan någon vidare åtgärd från riksdagens sida.

Åtgärder vid vanvård av djur m. m.

Möjligheterna till ingripande med stöd av djurskyddslagen vid vanvård av djur berörs i motionerna Jo507 av Sven-Gösta Signell m. fl. (s), Jo518 av Kerstin Gellerman m. fl. (fp), yrkande 3 och Jo526 av Sven Munke (m). Motionerna går bl. a. ut på att tillsynsmyndigheterna bör få ökade befogenheter att omhänderta och sälja djur som utsätts för vanvård. I motionerna Jo518 och Jo526 understryks särskilt att lagen inte får sättas ur spel när skenöverlåtelse av djur äger rum i syfte att undgå ingripanden mot vanvård.

Utskottet vill framhålla att nu gällande regler i djurskyddslagen ger tillsynsmyndigheterna möjlighet att ingripa på olika sätt när djur utsätts för misshandel, överansträngning, vanvård eller annan olämplig behandling. Förelägganden och förbud kan meddelas av miljö- och hälsoskyddsnämnden. Vid allvarliga missförhållanden kan beslut om omhändertagande meddelas. Om det är påkallat från djurskyddssynpunkt kan ett sådant beslut verkställas omedelbart.

I praktiken har det visat sig uppstå problem med verkställigheten av beslutade åtgärder när djuren överlåtits till ny ägare. I samband med den pågående översynen av djurskyddslagen – som utskottet hänvisat till ovan – kommer dessa förhållanden att uppmärksammas. Utskottet anser sig således kunna utgå från att även de nu aktuella motionerna kommer att i viss mån tillgodoses i samband med det fortsatta reformarbetet på detta område.

I motion Jo517 av Birgitta Hambræus m. fl. (c) föreslås att riksdagen beslutar inrätta en tjänst som djurombudsman. I motiveringen anförts bl. a. att djuren många gånger utsätts för olämplig behandling vid olika typer av undersökningar, i forskningen och i animalieproduktionen. Enligt motionen behövs ett nytt ombudsmannainstitut där djurens rättigheter bevakas av juridisk och veterinärmedicinisk expertis.

Utskottet erinrar om att den lokala tillsynen över djurens vård och behandling utövas av miljö- och hälsoskyddsnämnderna. Vid tillsynen medverkar distrikts- eller stadsveterinär. Länsstyrelsen skall vaka över att den kommunala tillsynen fungerar. Högsta tillsynen tillkommer lantbruksstyrelsen som har att meddela råd och anvisningar till ledning för övriga tillsynsorgan. Systemet inrymmer såväl juridisk som veterinärmedicinisk sakkunskap. Särskilt bör framhållas att den nuvarande distriktsveterinärorganisationen inrymmer ca 370 distriktsveterinärer i ett rikstäckande system som självfallet fyller en viktig funktion inte bara inom djurhälsovården utan också i fråga om den allmänna tillsynen. Vad beträffar användningen av djur för vetenskaplig forskning gäller att djurförsöken antingen skall anmälas till lantbruksstyrelsen eller underkastas etisk prövning i någon av de regionala djurförsöksetiska nämnderna. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion Jo517.

Koscherslakt

I motion Jo523 av Lars Leijonborg och Kerstin Ekman (fp) anförts att anhängare av de judiska och islamiska religionerna i likhet med många andra folk har vissa bestämmelser om hur deras mat skall vara beskaffad. Dessa regler är uråldriga och hänger lika intimt samman med deras religion som etiska föreskrifter och gudstjänstföreskrifter.

I tre länder i Europa, Schweiz, Norge och Sverige, existerar inte en religionsfrihet för judar som sträcker sig ända till deras rätt att slakta sina djur på det enda sätt deras religion tillåter. Sättet kallas koscherslakt, och går så till att halsen på djuret avskärs med ett snabbt snitt, så att blodet skall rinna ur kroppen så fullständigt som möjligt, eftersom en rättrogen jude inte får äta blod. Varken elchock, gas eller droger får användas som bedövningsmedel. Av sådant blir köttet otjänligt till föda, enligt judisk lag och religion.

Motionärerna anser sig ha anledning att betvivla att det sätt på vilket våra vanliga slaktdjur behandlas är så humant som det borde vara eller skonsammare än koscherslakt. Till följd av förbudet mot sådan slakt måste köttet importeras. På grund av en hög importavgift blir köttet mycket dyrt. Enligt motionen är det rimligt att tillåta koscherslakt i Sveige. Man kan t. ex. låta något eller några slakterier få dispens från nuvarande lagstiftning. Enbart religiösa skäl bör få utgöra skäl för dispens.

Utskottet erinrar om att ett likande motionsyrkande avlogs vid riksmötet 1983/84 (JoU 1983/84:12). I utskottets betänkande redovisas utförligt gällande regler om slakt av husdjur och vissa överväganden i övrigt i denna fråga. Enligt en undersökning av en tjänsteman vid lantbruksstyrelsen var det

uppenbart att koscherslakt i jämförelse med konventionell slakt av husdjur var klart sämre och oacceptabel från djurskyddssynpunkt. Bl. a. med hänvisning härtill avstyrkte utskottet den då aktuella motionen. Det finns enligt utskottets mening inga skäl till ändrat ställningstagande i denna fråga. När det gäller kostnader för import av koscherslaktat kött bör tilläggas att restitution av införselavgift för judiskt rituellt slaktat kött beviljats enligt beslut av regeringen (jordbruksnämndens kungörelse JNFS 1985:150).

Med det anförda avstyrker utskottet motion Jo523.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *skärpt lagstiftning om djurhållningen m. m.*
att riksdagen lämnar utan vidare åtgärd motionerna 1985/86:Jo504 yrkande 3, 1985/86:Jo513 yrkande 1, 1985/86:Jo518 yrkande 2 och 1985/86:Jo610 yrkandena 3 och 4,
2. beträffande *skolundervisningen*
att riksdagen avslår motion 1985/86:Jo610 yrkande 1,
3. beträffande *åtgärder vid vanvård av djur m. m.*
att riksdagen lämnar utan vidare åtgärd motionerna 1985/86:Jo507, 1985/86:Jo518 yrkande 3 och 1985/86:Jo526,
4. beträffande *ett ämbete som djurombudsman*
att riksdagen avslår motion 1985/86:Jo517,
5. beträffande *koscherslakt*
att riksdagen avslår motion 1985/86:Jo523.

Stockholm den 21 oktober 1986

På jordbruksutskottets vägnar

Karl Erik Olsson

Närvarande: Karl Erik Olsson (c), Håkan Strömberg (s), Grethe Lundblad (s), Arne Andersson i Ljung (m), Ove Karlsson (s), Lars Ernestam (fp), Martin Segerstedt (s), Sven Eric Lorentzon (m), Jan Fransson (s), Kerstin Gellerman (fp), Jens Eriksson (m), Åke Selberg (s), Lennart Brunander (c), John Andersson (vpk) och Leif Marklund (s).

Arne Andersson i Ljung, Sven Eric Lorentzon och Jens Eriksson (alla m) anför:

Utskottet har i fråga om produktionsmetoderna i djurhållningen bl. a. hänvisat till den nya lagstiftningen om foder och fodertillsatser (s. 3). Denna ändring motsatte vi oss med motiveringen att kemoterapeutika inte kan spåras i livsmedel, varigenom kontroll omöjliggjorts, samt att försämrad djurhälsa kunde befaras. Våra farhågor har tyvärr besannats.

För vår del vill vi nu peka på att lagen fått konsekvenser som utskottet inte gått närmare in på. Genom att förebyggande behandling med kemoterapeutika av hela djurbesättningar till stor del omöjliggjorts har veterinärerna nödgats skriva ut antibiotika vid akuta sjukdomsfall. Antibiotika kan till skillnad från tidigare använda kemoterapeutika ge rests substanser i köttet. Det kan således numera föreligga en viss, om än liten, risk för resistensbildning.